

„Isten ajándéka volt, hogy mindezt meg tudtam élni...” Kovács Árpád beszélgetése Léstyán Ferencel

Életének első szakaszában melyek voltak azok a meghatározó benyomások, amelyek a papi pályára készítették, milyen volt a kezdet, az útkeresés, milyen kibontakozási lehetőségek voltak a második világháború ideje alatt Erdélyben?

Én tulajdonképpen az elemi iskolából már úgy mentem a csíkszeredai Katolikus Főgimnáziumba, hogy papnak készülök, s emellett mindvégig kintartottam. A tanári kar is tudomásul vette ezt, és mivel jól tanultam, a Katolikus Státustól kaptam segítséget, így az internátust fizették középfokú tanulmányaim végéig. Az osztályfőnököm, Csipak Lajos híres paptanár volt, aki a magyart és a latint tanította. Ő az első évben már kiválasztott osztályfelügyelőnek, ebben a minőségemben megmaradtam egészen az érettségiig. Az érettségi vizsgát egy rendelet folytán Brassóban, egy román gimnáziumban tettük le. Ezt követően beadtam a kérést a csíkszentkirályi plébánián keresztül a Papnevelő Intézetbe. Hamarosan jött is a válasz, hogy felvettek. Így kerültem Gyulafehérvárra. Akkor 5 évig tartott a teológiai oktatás. Az első év után a rektor azzal engedett el, hogy számítsak arra, hogy ki akarnak küldeni Bécsbe az

egyetemre. De erre két év alatt sem adtak engedélyt a hatóságok, így elmaradt. A teológián latinul zajlott a jog, a dogmatika és az erkölcszociológia oktatása. A többi tantárgyat magyarul tanultuk.

A Hittudományi Főiskola elvégzését követően (1937) Gyergyóremetére kerültem káplánnak, egy év múltával pedig Sepsiszentgyörgyre. 1939-ben Tor-dára helyeztek, azonban hamarosan bekövetkezett a második bécsi döntés (1940), így – egyik napról a másikra – a Romániához tartozó Dél-Erdélyben találtam magam. Három év után áthelyeztek Gyulafehérvárra. Itt egy koncepció-sperben a hatóságok jogtalanul meggyanúsítottak. Brassóba vittek kihallgatásra, majd Szebenbe a hadbíró-ság elé idéztek. Később ismét Brassóba rendeltek, de útközben az egyik társammal Kőhalomnál, az akkori határ közelében leugrottunk a vonatról, az örök mellől. Kétnapi bolyongás után értem el a magyar határt; sikeresen átjutottam Észak-Erdélybe. Közben a hadbíró-ságon halálra ítélték, de – mivel már magyar területen tartózkodtam – az ítéletet nem tudták végrehajtani. Csak négy év múlva kaptam felmentést. 1943-ban Kolozsvárra kerültem, 1944-ben pedig Gyergyóditróba helyeztek. Az ezt követő években, 1945 és 1952 között Csíkkarcfalván szolgáltam.

mány érvénybe lépésétől kezdve az egyház jogait korlátozzák, a törvényes egyházi hatóságot igyekeztek felszámolni. Ön aktív résztvevője volt az ezzel szembeni ellenállásnak, sőt 1952 januárjától a börtönbe zárt püspök ordinarius substitutusa (helyettese) volt egészen a le-tartóztatásáig. Hogyan értékeli ezt az időszakot?

Az 1948-as kultusztörvény Erdély részére csak egy püspökséget ismert el, megszüntetve a Temesváron, Nagyváradon és Szatmáron székelő püspökségeket. Tehát már 1949-ig – amíg még Márton Áron szabad volt – megkezdték az egyházüldözést. Államosították az egyházi iskolákat, papnevelő intézet csak Gyulafehérváron működhetett, felszabták a szerzetesrendeket stb. Amikor látták, hogy Márton Áront nem tudják engedelményekre kényszeríteni, le-tartóztatták, majd sorra következett a többi püspök is. Az egyházmegye vezetését a delegált ordináriusok (megyepüspök helyettes) vették át, de őket is elfogták, mivel közülük senki nem akart behódolni a hatóságoknak. Közben a behódolt Adorján Károly vállalta az egyházmegye irányítását, sőt azt is, hogy az ő vezetése alatt intézzék Nagyvárad, Szatmár és Temesvár ügyeit.

Sok pap számára állandó zaklatást, támadást, vallatást jelentett az, hogy nem ismerte el az állam által kinevezett vezetőit. Hamis feljelentések, provo-

A háború után sem múltak el a nehézségek. Az 1948-as új román alkot-

Léstyán Ferenc

Született Csíkszentkirályon, 1913. február 12-én.

Egyháztörténész, teológus, nyugdíjas vikárius.

1955–1968 között marosvásárhelyi plébános.

1968–1992 között marosvásárhelyi főesperes.

1992-től 1997-ig püspöki, majd érseki vikárius.

Első két munkája:

Katolikus imakönyv. Gyulafehérvár, 1975 (12 kiadást ért meg)

Katolikus katekizmus. Gyulafehérvár, 1978

Kiemelkedő munkásságát különböző díjakkal jutalmazták:

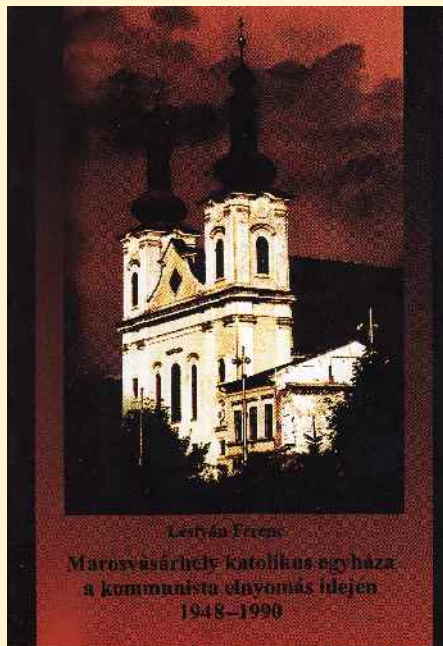
1994 – a Magyar Köztársaság Érdemrendjének Kiskeresztje

1999 – Marosvásárhely díszpolgára

2002 – Fraknoi Vilmos-díj

2006 – Julianus-díj

2006 óta Székelyudvarhelyen él.

kátorok, kompromittáló levelek útján próbálták megfélemlíteni a papságot, bekényszeríteni az úgynevezett papi békemozgalomba, amelynek címén el akarták fogadtatni az egyházellenes határozatokat. Az érvényes joghatóságot azonban továbbra is a delegált ordináriusok birtokolták egészen 1955-ig, amikor a törvényes megyéspüspök újra átvehette az egyházmegye vezetését.

Papi működése egyik legfontosabb állomása Marosvásárhely. Itt közel 4 évtizedig tevékenykedett, megszervezte a vallásoktatást, elkezdte a cigánypasztorációt és 6 kápolnát építtetett...

1955-ben – egy év börtön után – kerültem Marosvásárhelyre. Kezdetben sok mindenben akadályoztak, például nem lehetett templomot építeni. Ellenben enyhült a helyzet azzal, hogy a város bővült, új városrészek épültek távol a plébániától. Akkor én ott próbáltam kápolnákat nyitni. Lakásokat vásároltam az egyház alkalmazottainak, majd kérést adtam be, hogy engedjék benne a szentmisék végzését is. Végül is sikerült 6 kápolnát létesíteni. Jóval később már megadták az engedélyt, hogy ezek a helyek plébániává szerveződjenek. Sőt 1992 után, utódom idején három esetben a kápolnák helyébe templomokat emeltek.

Marosvásárhelyen 1992-ig voltam főesperes, ekkor nyugállományba vonultam, majd Bálint Lajos püspök úr ki-nevezett helynöknek Gyulafehérvárra.

A rendszerváltás után lehetősége nyílt több évtizedes kutatói munkássága eredményeinek közzétételére. Gyulafehérvári tartózkodása alatt sorra jelentette meg egyháztörténeti, teológiai tárgyú tanulmányait. Az egyik legfontosabb munkája az erdélyi műemléktemplomokat dokumentáló kiadvány, amelyben 1200 települést mutat be egyházkerületek szerint. Hogyan állt össze ez a hatalmas mű?

Ahogy Fehérvárra kerültem, rögtön hozzáfogtam egy sor munkához. 5 éven keresztül voltam helynök. Ez idő alatt dolgoztam a levéltárban is. Először a gyulafehérvári római katolikus megyéspüspökség történetét foglaltam össze (*A Gyulafehérvári Római Katolikus Megyéspüspökség*. In: Erdélyi egyházak évszázadai. Bukarest, 1992), majd ezt követte a *Megszentelt kövek* című kétkötetes munka, amely közel negyven esztendei gyűjtés eredményét sűríti. Minden erdélyi templomnak megírtam a rövid történetét a talált dokumentumok alapján, és sikerült is lefotózni az évek során mindeniket. Aztán Bágyuj Lajos építész barátom biztatására – aki akkor a gyulafehérvári székesegyháznál dolgozott – kezdtem gondolkodni a kiadásán. A kétkötetes mű 1996-ban jelent meg, de gyorsan elfogyott, ezért 2000-ben újra kiadtuk. A kiadványban szereplő képekből kiállítás volt Gödöllőn, Budapesten, Szegeden, Csíksomlyón, Csíkszeredában, Kézdivásárhelyen és Székelykeresztúron. A képanyagot a Gyulafehérvári Érseki Levéltárnak adományoztam.

Levéltári kutatásra alapozva írtam meg később *A két világháború közötti hitvallásos iskolák történetét*, egy másik kötetben pedig (*Erdélyi Szibéria*) az egyház küzdelmét a kommunista uralom alatt. A múlt év végén jelent meg *Marosvásárhelyi katolikus egyháza a kommunista elnyomás idején, 1948–1990* címmel a legújabb könyvem, amelyben a Vásárhelyen töltött időszak eseményeit mutattam be. A többi – főként erkölcssteológiai – írásom (*Boldog házasság felé*. Gyulafehérvár, 2002; *Boldog házasság: esküvőtől holtomiglan*. Gyulafehérvár, 2003) anyaga már vásárhelyi működésem alatt összeállt, főként a fiatalokéknak, vagy a házasságra készülőknek tartott előadások jegyzeteiből.

Saját élete és egyháztörténeti kutatásai révén számos tanulságra, tapasztalatra tett szert, de ezen túlmenően, milyen előérzettel tekint a jövőre?

Azt tudom erre mondani: a nehézségek ellenére Isten ajándéka volt, hogy mindezt meg tudtam élni, és el tudtam viselni a megpróbáltatásokat. Az egyház életében mindenképpen nagy érvágás volt a kommunista időszak, mégis sikerült megmaradni, eredményeket elérni. Ami pedig a jövőt illeti, az igazság az, hogy mi a '89-es rendszerváltás után többet reméltünk. Most ránk is nagy hatással van az Európai Unió, és úgy érzem, ezen belül az európai közömböség is. Ezen kellene valahogy pozitív irányban változtatni...

